

Vytržené listy.

Čtyři kapitoly.

II.

Případ Gorkého.

"Žlutý žurnalismus" je morovou ránou americké žurnalistiky. Je zosobněním nevku širokých vrstev amerických, vyhánáním do extrémů amerického pokrytectví, na jedné straně patheticky volajícího k modle Morálky a po druhé straně, za modlou, immorálně vyžirajícího, co Baalovi složeno bylo k nohám věřícími davy. Že je nemravný a zločinný, přikrývá se bigotností a lež zastíňuje líz, neodsuzuje ho tak, jak že je neestetický. Morálky se mění, a jest zvykem těch, kteří je hlásají nejurputněji, že je obeházejí nejčastěji; ale estetika a kritický smysl nepoklesly od řeckých dob tak hluboko, aby nebyly uraženy a przněny "žlutým žurnalismem".

Jsou věci, v nichž "žluté noviny" jsou zvýrazněním rysů celého amerického žurnalismu. A jednou z nich je práve neomezená pruderie. Bigotní a pruderní jest americká společnost, bigotními a pruderními jsou i časopisy. Trpí tím i literatura a umění; výsledek toho je znát v neplodnosti hudební; rag-time je právě tak rodinnou úpravou hudby, jako vždy více a nebezpečněji rodinnou se stává americká literatura.

Bigotnost a pruderie "Země Svobody" je známa ve "staré, shnilé Evropě"; po případu Gorkého, myslím, mohla by se státi příslušnou. Leč nejen hrubým porušením slušnosti bylo to, co bylo sehráno s Gorkým na ukázkou dobrých mravů, bezúhonnosti a vzorných základů této země; bylo to i smutným fiaskem intelektu americké společnosti a žurnalistiky; bylo to ohromující otázkou nedostatku logiky, úžasné sprostoty, a koketování s morálkou, jakému nelze najít rovného. Pokrytectví, nedostatek kritického smyslu a mizerná bezohlednost, jaké americká úcta k svobodě osvědčila nedávno, nebudou zapomenuty tak brzo; naopak, teprve časem celá pravda tohoto případu a celé poučení z něho vyvstane ve zřejmých obrysech.

Američané rádi koketují s "utlačovanými" v jiných zemích. Koketovali s Kubou, koketovali s Bury. Z Kuby a Filipin koukal prospěch, koketerie stála tedy za to, aby byla dokoketována. Burové ovšem stáli jen za laciné koketování a za sympatiické články v časopisech. Pokud Filipinci bojovali proti vetřelým Španělům, byli "hrdiny" a "bojovníky za svobodu"; když dnes vzpírají se vetřelým Američanům, jsou "povstanci" a "bandou lotrů".

I s ruskou revolucí se tu koketovalo, obezřele a opatrně, ale přece jen se zdánlivou sympatií. Osoba Gorkého se těšila jakési zvýšené pozornosti. Zpráva o jeho návštěvě Spojených Států vyvolala nadšení a úcast. Gorkij přijel, — a odehrála se komedie pro bohy.

Chladně uváženy, okolnosti jsou takové: Gorkij z té nebo oné příčiny došel jako tisíce jiných lidí k okamžiku, kdy poznal, že to nebo ono, do čeho nikomu ne není, postavilo se mezi něho a jeho ženu, co vylučovalo na dále šťastné spolužití. Tisíce nízkých charakterů, došedše k tomuto stanovisku z jakékoliv příčiny, jednoduše ženu "šidí", jak se říká mezi lidem, — po případě, jsou-li hrubé povahy, snad i tržní, ne-li tělesně, tedy duševně. Je tolik cest, jimiž lze žiti na oko před světem řádně a poctivě, a přece srdce ženino při

tom krvácí, její duše se mučí... Gorkij nevolil žádné z oněch cest, jež byly by mu na újmu, později jsouce odhaleny; volil cestu, jež ve Spojených Státech je zákonitá, ale již zákon vylučuje v Rusku právě tak, jako v Rakousku ji vylučuje katolická církev; volil rozvod, nebo lépe řečeno, dobrovolný rozehod. Rozešli se se ženou, v míru a srozumění; on dále přispíval jí na živobytí, pokud nevěšla ve společný život s jiným mužem, a dále se staral o děti, vzešlé z jejich spolužití; přátelství s bývalou svou ženou udržuje stále, i když jeho srdce a jeho duše zaujala jiná žena. Nejednal jako tajný hříšník; volil cestu veřejnou, jako muž, jenž dovede odpovídat za své činy. Kdyby byl občanem této země, dle zákonů byli by si on i žena jeho vyzvedli rozvod na společném srozumění, každý byl by šel svou cestou dále životem, a nikdo nečinil by práva míchat se do jejich soukromých záležitostí. Oni však byli poddanými země, na jejíž tyranství a nesvobodu se zde tolik ukazuje; kde muž a žena, jsouce jednou svázáni, i když dojdou k poznání, že další soužití nevede jich ke štěstí a klidu, a že pro oba byla by jiná cesta, nemožnou zákonem oprávnití onu novou cestu, jež ve Spojených Státech je na denním pořádku u set lidí... Američani odsuzují ony předsudky Evropy; a když dva lidé, na nichž ony předsudky právě zřehšily, přijdou do Ameriky, místo by je přijali se sympatií, uvítají je sprostotou, hypoerisi, surovostí. Paní Andrejevá dle skutečnosti jest ženou Gorkého; kdyby byli Američané, byla by jeho ženou i dle zákona. Američané však, na jedné straně odsuzující úzkoprost Evropy, nyní její oběti zahrnují takovými činy, že jejich ostudy nic už neomyje. Gorkého a jeho právod vypověděli z hotelu a odmítli v několika jiných hotelech; časopisy spustily mizernou, pitomou filipiku o rodinném základě této země a nemravnosti Gorkého; dokonce i některé česko-americké listy pozbyly logiky, a daly se zpitoměti oněmi nesmysly, jimiž se americké listy po čtrnáct dní jen hemžily. A nikdo si nepřipomněl, že dle amerického zákona manželé Gorkých jsou rozvedeni, a Gorkij znova se oženil s paní Andrejevou, nebyli by učinili něčeho, co vymyká se mravům americké společnosti; a že toho nemohli učinit zákonitě, vinu přičítati lze že jen zákonům a zvykům ruským. Nikdo neuvážil, že míchají se do rodinných záležitostí slavného spisovatele, američtí novináři a americká společnost dopouštějí se nejen netaktnosti, nýbrž neodpustitelné drzosti, tím větší, že tu nejde o všední osobu, na níž nezáleží, nýbrž o muže, jenž vykonal už veliké dílo, a jenž přijel sem, aby získal sympatiie volné země k boji svého lidu o svobodu a volnost proti despotismu vlády a zákonů své země. Někteří v českoamerických listech naivně se snažili Gorkého omluvit a poukazovali na jiné případy manželské nebo milenecké nevěry u slavných spisovatelů, zatím co případ Gorkého je zcela jiného rázu a nepotřebuje dětské omávy poukazováním na nutnost shovívavosti ke geniům. Jako muž odpovídá za svůj poměr s paní Andrejevou a rozehod s bývalou svou ženou, Gorkij vyšel by z logického rozsuzování svého případu čist a čestný; nepotřeboval by se dovolávat své vlády, svého jména; sláva a vykonání velikého

díla neopravňují nikoho k něčemu, co bylo by odsouzení hodno, stavší se za těch okolností v životě člověka bez slávy a bez velikého díla...

Takové jsou okolnosti případu Gorkého, chladně jsouce uváženy. Když na tyto okolnosti navážeme vše, co víme o mravní zkaženosti v americké společnosti, o bigotnosti a pruderii amerického žurnalismu, — když připomeneme si, jaké dílo zmařeno nebo aspoň otřeseno bylo tímto skutkem moralistických farizeů, honících se za lacinou sensací bez ohledu, bude-li jí obětována pravda a právo, přijdeme k závěru, jenž bude zcela jiným početilých úsudků, jaké se dostaly i do některých listů českoamerických.

Tomu, kdo všimá se bedlivě úkazů charakteristických pro filosofii amerického žurnalismu, případ Gorkého jest cenným dokumentem. A tím zůstane navždy pro pokrytectví, chtivost sensace a nedostatek logiky, jež jsou příznačnými vlastnostmi některého žurnalismu po celém světě a všeho žurnalismu amerického. Pokud se týče žurnalistiky českoamerické, ukázalo se jen ve většině případů, že je tu nedostatek samostatného názoru a logické kritiky čistého rozumu.

Zprávy zahraničné.

Rakousko-Uhersko.

Po několika letech poprvé sešla se rakousko-uherská delegace ve Vídni. Jak známo, delegace sestává se z několika členů rady říšské a taktéž i sněmu uherského, již projednávají společně říšské záležitosti. Vědělo se již předem, že letošní schůze delegace bude neobyčejně zajímavou z mnoha příčin. Poslední ústupky, jež císař Maďarům učinil, velice pobouřily mysl vídeňského občanstva, jež vedeno pověstným Čechožroutem Luegrem, k Maďarům chová starou nenávisť. Dne 10. června odebyla se ve Vídni velká protestní schůze, na níž starosta Lueger mluvil k 20,000 shromážděných. Mluvil prý ohnivými slovy a dočil toho, že za nedlouho po té nastaly protimaďarské výtržnosti. Masový lid hrnul se před budovu dvorního ministerstva, jež je nyní sídlem několika uherských poslanců a ministrů, již za účelem schůze delegace do Vídně přijeli. I předseda uherského ministerstva dr. Weckerle a Košut tam dleli. Když zástupci stanuli před budovou, přistoupili oba jmenovaní ministři k oknu, doufajíce, že davy se utiší. Leč tím přilili jen olej do ohně. Hned na to povstal veliký hlomoz a řev, že byli nuceni odstoupiti od okna. Davy po té vyloukly v uherské budově okna. Rakouské ministerstvo bylo nuceno se omluviti a žádati za prominutí. Předseda rakouského ministerstva baron Beck vyslovil politování nad tím, co se stalo a žádal Maďary, by přijali ujištění, že vláda nemá s těmito demonstracemi pranic společného. — Toho dne dostavili se členové obou delegací do císařského hradu, aby vyslechli trůnní řeč císaře Františka Josefa. Byla takovou jako vždy. Nejprve byla vyslovena císařem radost nad tím, že bomba, již kdosi vrhl pod kočár španělského krále, zabila pětadvacet osob a krále i královnu ušetřila. Dále mluvil o přátelství s Německem a o jiných běžných záležitostech. První práce delegace bude: povolení peněz na nový výzbroj pozemní i námořní armády. — Zajímavým je prohlášení barona Beeka, jež učinil dne 11. června v panské sněmovně. Právil totiž, že vláda v záležitosti volební opravy nevzpírá se žádné změně, dojde-li k ní dohodnutím mezi

stranami. Rozhodně prohlásil, že oprava provedena býti musí, ať děje se cokoliv. — Demonstrace, o nichž výše jsme se zmínili, způsobily v Rakousku i Uhersku všeobecný rozruch. Časopisy rozepisují se o ní a shodují se v tom, že byly dobře zorganizovány. Demonstranti nosili různé posměšné nápisy a přivlékli s sebou karikaturu Maďara v národním kroji, již při výtržnostech na kandelábru pověsili. V Uhrách způsobily demonstrace tyto veliké rozhořčení. Není pochyby, že budou předmětem rozhovoru v zasedání uherské sněmovny. — Předpovídá se, že poslední události valně přispějí k pádu ministra zahraničních záležitostí. Maďari nemohou tomuto odpustiti jeho nepřátelské chování v záležitosti maďarských požadavků ohledně národnostních poměrů v armádě. V delegacích prý se okázale postaví proti němu.

Rusko.

Ačkoliv vyřízení pozem. otázky bylo věnováno mnoho práce i času, přece ještě nedošlo v ruské dumě ku konečnému rozhodnutí. Mluví se o ní stále a není jednoho poslance, aby o ní nerozhovořil se se stanoviska svých voličů. Debata o této věci bude přirozeně trvati ještě dlouho. Vyskytují se sice hlasy, že těmito debatami se jednání pouze zdržuje, ale žádný nechee podati návrh na omezení debaty, ježto by to mohlo býti považováno jak omezení svobody. Již měsíc uplynul od zahájení dumy a na vyřízení pozemkové otázky neučinilo se taktka ničeho. Mnozí mluví o tomto předmětu stále, aniž by pověděli něco nového. Všichni shodují se v tom, že konečné vyřízení otázky pozemkové musí býti učiněno v době nejbližší, má-li býti v zemi zachován pokoj a mír. Ruští mužici jsou pevně přesvědčeni, že jim země náleží. Podobně byli přesvědčeni v roce 1861, že nevolnictví musí pominouti. Mezi nimi vládne přesvědčení, že soukromé vlastnictví půdy za stávajících poměrů jest naprosto nemožným. Jeden ze selských vůdců, poslanec Aněkin prohlásil, že on a jeho strana budou rozhodně pracovati pro nutné vyvlastnění soukromého majetku a zabavení církevních a korunních pozemků. "Byli jsme zvoleni," pravil, "abychom vymohli lidu svému a zemi svobodu. To považujeme za povinnost svou nejsvětější. Necht' je vláda opatrnou, neboť může dojíti k velkým rozbrojům. Lid, co nedostane se mu dobrovolnosti vlády, vezme si později násilím." — Policiejí náčelník Derkačov, v Bělostoku, o jehož život usilovalo se již delší dobu, byl dne 11. června přepaden a neznámými útočníky zastřelen. V tutéž dobu bylo v městě přepadené několik tajných policistů, z nichž někteří byli povážlivě zraněni. — I ve Varšavě dochází denně k bouřím a výtržnostem. Nemine jediného dne, aby nebylo oznámeno nějaké přepadení nebo násilí. Po popravení dělníka Marezewského strhla se ve varšavských ulicích bouře, při níž bylo šest osob zabito. — Jak poslední zprávy oznamují, začíná i mezi vojskem vzpoura. U některých pluků vojáků zcela otevřeně prohlašují, že jsou nespokojeni. Po skončení války s Japonskem začalo se s dopravováním mužstva z dalekého východu zpět do Ruska. Až do nynějška doby dopraveno bylo do Oděsy 152,000 vojáků. Hned však jakmile jednotlivé oddíly přijdou, posílají se do vnitrozemí a dbá se přísně na to, aby vojáci nepřišli do styku s obyvatelstvem zvláště v jižních městech. V těchto městech, jak známo, panuje veliký odpor proti vládě. Přes to však ví se určitě, že vojáci i důstojníci jsou nespokojeni a do míry největší roztrpčení, což dávají každé chví-

le na jevo. Jeden z důstojníků prý prohlásil, že čím více mužstva vrátí se z východu, tím lepší má revoluce vyhlídka. — V Astrachani obdývala se v nedávných dnech schůze revolucionářů, během níž došlo k srážce s policií a vojskem. Lid házel na policii kamením a střílel z revolverů. Počítá se kolem sta raněných na obou stranách. — V Bělostoku došlo opět k strašnému krveprolití. Na průvod, v jehož čele ubíral se pop se svatou ikonou, byla hozena z kteréhosi domu bomba. Rozhlásilo se ihned, že učinili tak Židé, což bylo přímou, že pravoslavní se mstíli. Domy židovské byly přepadeny a Židé bez milosti ubíjeni. Mnoho-li tento plemenný boj si vyžádal obětí, nelze dosud odhadnouti. — Až dosud stále docházejí zprávy o událostech v Bělostoku, jež líčí situaci velice povážlivě. Nepokoje v městě trvají prý dále a mnohé domy nalézají se v plamenech. Některé zprávy se velice různí a proto třeba vyčkati až v době nejbližší dojdou zprávy úřední.

Srbsko.

Dne 12. června konaly se v upomínku na výroční den zavraždění krále Alexandra a královny Dragy ve dvou chrámech bohoslužby. Spiklenci a jich přátelé opět v jiných chrámech byli přítomni bohoslužbám za tři své soudruhy, již v krvavé noci přišli o život. Očekávalo se, že dojde k výtržnostem. Policie učinila veliká opatření, aby jim zabránila. Pořádek však nebyl nikde porušen.

OZNÁMENÍ

všem krajanům ve státu Nebraska.

Čtení krajané!

Dovolují si Vám oznámiti, že náš krajan pan Ed. Rosewater jest čekancem pro úřad spolkového senátora ze státu Nebraska.

Znám pana Ed. Rosewata už po dlouhá léta jako muže poctivého a věrného a upřímného krajana, kterýž se nikdy nestyděl a nestydí za českou řeč a českou národnost. Kdykoliv mohl a může Čechům prospěti, činil a činí tak ohotně a byl-li zde některý krajan neb krajanek v nějakém úřadě, byla to jistě práce p. Ed. Rosewata.

Proto, čtení krajané, všechny vespolek srdečně Vás žádám: Spojme se všichni bez rozdílu náboženského neb politického přesvědčení a přiložme ruce své k společné práci a pracujme věrně a upřímně pro našeho věrného krajana p. Ed. Rosewata, čekance pro úřad spolkového senátora.

Jsem přesvědčen a ujišťuji Vás všechny, že, spojíme-li se, dokážeme toho, poněvadž nás Čechů v Nebrascce jest hezký počet. Nuže, krajané, ukažme jednou jinonárodovcům zde v Nebrascce naši občanskou sílu, aby podruhé věděli, že čeští občané také v Nebrascce žijí a budou žiti i nadále—zvláště pak, když budeme mítí pana Ed. Rosewata spolkovým senátorem.

Pan Rosewater jest nejschopnějším a nejpoctivějším ze všech čekanců v našem státu pro vysoký a důležitý úřad ten.

Krajané! Nepiši tyto řádky za nějaký plat ani za nějaké sliby, nýbrž z přesvědčení a povinnosti krajanek a občanské.

V úctě Váš věrný krajan

Jan Jirák,
1241 So. 16. St.,
Omaha, Neb.

Přijme se

dobré děvče do práce na hotelu. Služné \$20.00 měsíčně, byt a stravu. Adresujte: Perkins Hotel, David City, Neb.